

Xalq pedagogikasida kitobxonlik madaniyati

E'zoza Najmiddin-qizi Jamolova
jamolova2022@gmail.com
Shahrisabz davlat pedagogik instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalq pedagogikasining yosh avlod tarbiyasidagi o'rni, kitobxonlik madaniyatini shakllantirishdagi ahamiyati hamda milliy qadriyatlar asosida kitobga muhabbat uyg'otish masalalari yoritilgan. Shuningdek, xalq og'zaki ijodi, maqol va hikmatli so'zlarning o'quvchilarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning samarali usullari va bugungi ta'lim tizimidagi dolzarb jihatlar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: xalq pedagogikasi, kitobxonlik madaniyati, ma'naviyat, tarbiya, xalq og'zaki ijodi, yosh avlod, kitob, axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, ta'lim

Reading culture in public pedagogy

E'zoza Najmiddin-kizi Jamolova
jamolova2022@gmail.com
Shahrisabz State Pedagogical Institute

Abstract: This article discusses the role of folk pedagogy in the upbringing of the younger generation, its importance in forming a reading culture, and the issues of instilling a love of books based on national values. It also analyzes the importance of folk oral literature, proverbs, and wise sayings in developing spiritual and moral qualities in students. It discusses effective methods for developing a reading culture and current aspects of today's education system.

Keywords: folk pedagogy, reading culture, spirituality, upbringing, folk oral art, young generation, books, moral upbringing, national values, education

Kirish. Bugungi globallashuv davrida yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini boyitish, ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu jihatdan kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas qismidir. Xalq pedagogikasi esa asrlar davomida shakllangan milliy tarbiya tajribasi sifatida yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Xalq pedagogikasida ilm-fan va kitobga doimo yuksak qadriyat sifatida qaralgan. "Bilim - baxt kaliti", "Kitob - tafakkur xazinasi" kabi hikmatli iboralar xalqimizning ilm-ma'rifatga bo'lgan chuqur hurmati va e'tiborini ifodalaydi. Shu bois bugungi kunda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda xalq pedagogikasining boy tajribasi va tarbiyaviy imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbek xalq og'zaki ijodida kitob va ilmning o'rni alohida e'tirof etilgan. "Bilim - nur, bilimsizlik - zulmat", "Kitob - bilim manbai", "Kitob o'qigan insonning tafakkuri boyiydi" kabi maqol va hikmatlar yosh avlod qalbida kitobga mehr va mutolaaga qiziqish uyg'otishga xizmat qilgan. Ushbu xalqona qarashlar orqali bolalarda ilm olishga intilish, o'qishga muhabbat va ma'naviy kamolotga erishish g'oyalari shakllantirilgan.

Xalq pedagogikasida kitobxonlik nafaqat bilim olish vositasi, balki muhim axloqiy tarbiya omili sifatida ham talqin etiladi. Xalq dostonlari va og'zaki ijod namunalarida "Alpomish", "Go'ro'g'li", "Sherali" kabi qahramonlar dono, ziyrak, adolatparvar va bilimli insonlar sifatida tasvirlanadi. Bunday obrazlar orqali yosh avlodga nafaqat ilmning ahamiyati, balki halollik, jasorat, vatanparvarlik va insonparvarlik kabi yuksak ma'naviy fazilatlar ham singdirilgan.

Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda xalq urf-odatlari va an'analari ham muhim o'rin egallaydi. Ayrim hududlarda bolalarga maktabga ilk bor borish arafasida kitob sovg'a qilish an'anasi mavjud bo'lib, bu orqali ularda kitobga nisbatan hurmat va qiziqish shakllantirilgan. Shuningdek, dostonchi, baxshi va masalchilarning jamiyatdagi o'rni ham yoshlarning kitob va ilmga bo'lgan muhabbatini mustahkamlashga xizmat qilgan. Ularning ijodiy chiqishlari hamda ma'rifiy suhbatlari xalq orasida kitobxonlik madaniyatining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Xalq pedagogikasi xalqning asrlar davomida to'plagan hayotiy tajribasi, urf-odatlari, qadriyatlari va tarbiyaviy qarashlari majmuasi hisoblanadi. Unda insonni halollik, mehnatsevarlik, odob-axloq, vatanparvarlik va ma'naviy yetuklik ruhida tarbiyalash asosiy maqsad sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan kitobxonlik madaniyati xalq pedagogikasining muhim tarkibiy qismi sanaladi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda internet hamda elektron axborot vositalarining keng tarqalishi ayrim hollarda yoshlarning kitob mutolaasiga bo'lgan qiziqishini susaytirmoqda. Shu sababli milliy tarbiya asosida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ta'limning dolzarb vazifalaridan biriga aylangan. Bu jarayonda xalq pedagogikasining boy ma'naviy merosi yoshlarni barkamol inson etib tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Kitobxonlik madaniyati insonning intellektual salohiyatini oshirish bilan bir qatorda uning ma'naviy immunitetini ham mustahkamlaydi. Kitob mutolaasi orqali yoshlar Vatanga muhabbat, insonparvarlik, mehnatsevarlik, sabr-toqat va halollik kabi

ijobiy fazilatlarni o'zida shakllantiradi. Shu sababli xalq pedagogikasi va kitobxonlik madaniyati o'zaro chambarchas bog'liq tushunchalar sifatida e'tirof etiladi.

O'zbek oilalarida ham kitob qadimdan muqaddas ma'naviy boylik sifatida qadrlangan. Xalq orasida kitob nondan keyingi eng aziz ne'mat deb hisoblangan. Har bir ota-ona farzandini ilmli, odobli va komil inson qilib tarbiyalashni o'zining muqaddas burchi deb bilgan. Shu bois oilalarda bolalarni yoshligidan kitob o'qishga o'rgatish, ularda mutolaa madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan.

Sharq mutafakkirlari ham ilm olish va kitob mutolaasining ahamiyatini alohida ta'kidlab o'tganlar. Ular ilmni faqat kitob orqali emas, balki tafakkur va aql bilan boyitish zarurligini qayd etganlar. Jumladan, buyuk mutafakkir Alisher Navoiy bolalik davridayoq kitob mutolaasiga katta qiziqish bildirgan. Uning ota-onasi ilm olish va kitob o'qishga alohida e'tibor qaratganlar. Natijada Navoiy yoshligidan arab va fors tillaridagi ko'plab g'azallarni yod olgan va ilm-ma'rifat yo'lida yuksak natijalarga erishgan.

Demak, xalq pedagogikasida kitobxonlik madaniyati muhim tarbiyaviy vosita sifatida shakllangan bo'lib, u yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotida muhim ahamiyatga ega. Shu bois zamonaviy ta'lim tizimida xalq pedagogikasiga oid qarashlar va milliy qadriyatlardan samarali foydalanish, kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xalq pedagogikasida kitobxonlik madaniyati yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Xalq og'zaki ijodi, maqol, matal, doston va rivoyatlar orqali avloddan-avlodga o'tib kelgan tarbiyaviy qadriyatlar kitobxonlikni inson tafakkurini boyituvchi, dunyoqarashini kengaytiruvchi vosita sifatida talqin etadi. Ayniqsa, oila va mahalla muhitida kitobga hurmat ruhining shakllantirilishi bolalarda mutolaa madaniyatining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, xalq pedagogikasi kitobxonlikni nafaqat bilim manbai, balki insonning axloqiy fazilatlarini shakllantiruvchi tarbiya vositasi sifatida baholaydi. Kitob mutolaasi orqali yoshlar ezgulik, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, halollik kabi umuminsoniy qadriyatlarni angelaydi va hayotiy tajribaga ega bo'ladi. Shu bois, xalq pedagogikasidagi kitobxonlik an'analari bugungi kunda ham barkamol avlod tarbiyasida dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-6079-sonli Qarori. "Raqamli O'zbekiston –2030" strategiyasi. 2020-yil 5-oktabr.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020 yil 24 yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasi.

[https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzиеevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_\(2020_yil_24_yanvar\)](https://nrm.uz/contentf?doc=612868_o%E2%80%98zbekiston_respublikasi_prezidenti_shavkat_mirzиеevning_oliy_majlisga_murojaatnomasi_(2020_yil_24_yanvar))

3. Xusniddin, Milinorov, and Mavlonova Malika. "Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-pedagogik tayyorlash jarayonida kommunikativ kompetentsiyalarini rivojlantirish metodikasi." *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi* 7 (2024): 296-304.

4. Xushmatovich, Milinorov Xusniddin. "Pedagogik faoliyat jarayonida bo 'lajak pedagoqlarni raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish." *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi* 7 (2024): 305-312.

5. Милиноров, Хусниддин Хушматович, and П.М.Жалолова. "ПРОЦЕСС ОРГАНИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ КОМПЕТЕНЦИЙ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ." *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*. Vol. 3. No. 5. 2024.

6. Anatolyevna, Boyarkina Yulia, Sokhibov Akram Rustamovich, and Milinorov Khusniddin Khushmatovich. "EDUCATIONAL TOURISM AS A POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF THE REGION." *Web of Teachers: Inderscience Research* 2.6 (2024): 185-189.

7. Milinorov, XX va DN Eshmuratova. "O'ZBEK URNAVALARI, MAROSIMLARI VA ODAMLARINI SHAXS TARBIYO TIDAGI O'RNI". *Web of Teachers: Inderscience Research* 2.5 (2024): 205-209.

8. Kaykovus. "Qobusnoma" T. : O'qituvchi, 1986. 168-b

9. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.

10. Mahmudov K. Xalq pedagogikasi va tarbiya masalalari. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.

11. Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016.